

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FAKULTA TĚLESNÉ KULTURY

**ANALÝZA ENVIROMENTÁLNÍCH RIZIK
SKIALPINISMU V MORAVSKÝCH POHOŘÍCH**

Diplomová práce
(bakalářská)

Autor: Petr Brinček,
Rekreologie – management volného času
Vedoucí práce: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.
Olomouc 2014

Jméno a příjmení autora: Petr Brinček

Název bakalářské práce: Analýza enviromentálních rizik skialpinismu v moravských pohořích

Pracoviště: Katedra rekreologie

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.

Rok obhajoby bakalářské práce: 2014

Abstrakt:

Práce je zaměřena na analýzu envrimentálních rizik při provozování skialpinismu v moravských pohořích. Hlavním cílem je zjistit a popsat faktory ovlivňující enviromentální dopady skialpinismu na moravské pohoří (Jeseníky a Beskydy). Zmapování překážek a zohlednění faktorů proti zákazu skialpinismu. Dílčími cíly jsou zjištění možností, které by vedly k navození pozitivního dialogu dotčených skupin, návrh regulovaného povolení skialpinismu a ukázka na příkladech z vybraných lokalit. Sesbírané data byly analyzovány ze syntézy poznatků z literatury, z polostrukturovaných rozhovorů, z jedné skupiny focus group a z veřejně dostupných zdrojů na internetu. Sběr dat probíhal od listopadu 2012 do června 2014. Výsledkem práce je popis enviromentálních faktorů, které se nejvíce podílejí na zákazu skialpinismu v moravských pohořích.

Klíčová slova: skialpinismus, envirometální, ochrana přírody, jeseníky, beskydy, kvalitativní výzkum

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Petr Brinček

Title of the bachelor thesis: An Analysis Of The Possible Environmental Risks Of Ski Touring In The Moravian Mountains

Department: Department of Recreationology

Supervisor: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.

The year of presentation: 2014

Abstract:

The main topic of this thesis is an analysis of the environmental risks caused by ski touring in the Moravian mountains. The main goal is to find out and describe the factors affecting the environmental impact of ski tourism in the Moravian Mountains (Jeseníky and Beskydy). Also, to take into account the factors that are against the restriction of ski tourism, and finally to describe its obstacles. In particular, this thesis aims to discover possibilities that would lead to a positive dialogue between the parties concerned as well as coming up with a concept of controlled ski tourism. This would be shown in examples from selected locations. The collected data was analysed from literature, half-structured dialogues, from a focus group and also from publically accessible internet sources. The collection of the data happened in the period from November 2012 to June 2014. The result of the work is a description of the environmental factors that have the biggest impact for the restriction of ski tourism in the Moravian Mountains.

Keywords: Ski Tourism, environmental, nature protection, Jeseníky mountain range, Beskydy mountain range, qualitative research

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně pod vedením Mgr. Lud'ka Šebka, Ph.D., uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Jablůnce dne 24. června 2014

.....

Děkuji Mgr. Ludku Šebkovi, Ph.D. za pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování bakalářské práce a účastníkům výzkumu, kteří se byli ochotni podílet na výzkumu.

Děkuji své rodině a kolegům za podporu a trpělivost.

1 OBSAH

1 OBSAH.....	6
2 ÚVOD.....	9
3 PŘEHLED POZNATKŮ.....	10
3.1 Skialpinismus - historie skialpinismu.....	10
3.2 Novodobý vývoj skialpinismu v České republice.....	11
3.3 Vybavení pro skialpinismus.....	12
3.3.1 Lyže.....	12
3.3.2 Vázání.....	12
3.3.3 Stoupací pásy.....	13
3.3.4 Skialpinistické boty.....	14
3.3.5 Hole pro skialpinismus.....	14
3.3.6 Další technické vybavení pro skialpinismus.....	15
3.3.7 Bezpečnostní vybavení při skialpinismu.....	16
3.4 Rozdělení skialpinismu.....	17
3.5 Ochrana přírody v České republice ve vztahu ke skialpinismu	18
3.5.1 Druhová ochrana.....	18
3.5.2 Územní ochrana.....	18
3.5.2.1.1 (NP) Národní parky.....	19
3.5.2.1.2 (CHKO) Chráněná krajinná oblast.....	19
3.5.2.1.3 (NPR) Národní přírodní rezervace.....	19
3.5.2.1.4 (PR) Přírodní rezervace.....	20
3.5.2.1.5 (NPP) Národní přírodní památky.....	20
3.5.2.1.6 (PP) Přírodní památky.....	20
3.6 Jeseníky – obecný popis.....	21
3.7 Beskydy – obecný popis.....	24
4 CÍLE VÝZKUMU.....	26
4.1 Cíle práce.....	26
4.2 Výzkumné otázky.....	26
5 METODY.....	27
5.1 Kvalitativní výzkum.....	27
5.1.1 Heuristika.....	27

5.1.2 Analýza.....	27
5.1.3 Syntéza.....	28
5.1.4 Introspektivní.....	28
5.2 Použité techniky.....	29
5.2.1 Pozorování.....	29
5.2.2 Polostrukturovaný rozhovor.....	29
5.2.3 Metoda ohniskových skupin.....	30
5.2.4 Zkoumaný soubor.....	30
5.2.5 Ohnisková skupina č.1.....	31
5.3 Etická pravidla výzkumu.....	32
5.4 Zpracování kvalitativních dat.....	32
6 VÝSLEDKY.....	34
6.1 Skialpinisté.....	34
6.2 Lokality vhodné k provozování skialpinismu.....	37
6.2.1 Jeseníky.....	37
6.2.1.1.1 Praděd.....	37
6.2.1.1.2 Sněžná kotlina (pod Červenou horou).....	38
6.2.1.1.3 masiv Keprníku.....	38
6.2.2 Beskydy.....	40
6.2.2.1.1 Malenovický kotel.....	40
6.2.2.1.2 Mazák.....	40
6.2.2.1.3 Ostatní části masivu Lysé hory.....	41
6.2.2.1.4 Smrk.....	41
6.2.2.1.5 Radhošť-Pustevny.....	41
6.2.2.1.6 Kněhyně - Čertův Mlýn.....	42
6.3 Překážky a faktory proti povolení skialpinismu.....	43
6.3.1 Faktory právní.....	43
6.3.2 Faktory enviromentální.....	44
6.3.3 Faktory ostatní.....	47
7 DISKUSE.....	48
8 ZÁVĚR.....	50
9 SOUHRN.....	51

10 SUMMARY.....	52
11 REFERENČNÍ SEZNAM.....	53

2 ÚVOD

Současná podoba skialpinismu a jeho podpory mezi výrobci speciálního lyžařského vybavení utváří v České republice početnou skialpinistickou komunitu, která již nechce pouze objevovat zahraniční terény, ale pro potřeby tréninku, odpočinku a zážitku volí i domácí lokace. Zde však skialpinisté naráží na zákonné problémy s pohybem ve volném terénu. Zajímavé lokality se většinou nacházejí v Národních parcích, Chráněných přírodních rezervacích nebo v rezervacích s nejvyšším stupněm ochrany – Národní přírodní rezervace.

Pohyb mezi skialpinisty je mně vlastní, proto jsem si vybral i toto, pro skialpinisty aktuální téma, teoretického zpracování enviromentálního dopadu skialpinismu v pohořích Moravy. Konkrétně jsem se zajímal o Jeseníky a Beskydy, které svou morfologií krajiny nabízejí nejlepší podmínky pro provozování skialpinismu.

Primárním cílem práce je zmapování enviromentálního dopadu při pohybu skialpinistů ve zmíněných pohořích za využití kvalitativní metody výzkumu – ochniskových skupin a to zejména z důvodu sběru informací, které bez vhodné interakce dotčených skupin nelze získat jinou cestou, jelikož názory skupiny skialpinistů a ochranářů jsou dosti vyhraněné. Dále jsem v práci použil polostrukturovaných rozhovorů. Nejvíce informací jsem sesbíral z dostupných literárních zdrojů, které jsem analyzoval společně s výsledky z rozhovorů.

V první kapitole se zaměřím na vymezení jednotlivých pojmů, vysvětlení co je skialpinismus, jeho formy a používané vybavení. Krátce se seznámíme s historií skialpinismu v České republice a pro srovnání i na Slovensku a v Alpách.

Druhá kapitola poté vědecky odpoví na konkrétní otázky provozování skialpinismu ve vhodných lokalitách Jeseníků a Beskyd z hlediska ochrany přírody.

Syntéza poznatků mně pomůže se závěrečnou diskusí nad tématem této práce a pomůže určit směr, kudy se může skialpinismus v Beskydech a Jeseníkách ubírat.

3 PŘEHLED POZNATKŮ

3.1 Skialpinismus - historie skialpinismu

Skialpinismus se skládá ze dvou slov „ski“ a „alpinismus“. Ski, anglicky lyže a alpinismus, obecný pojem pro pohyb v neupraveném horském terénu. Touto kombinací slov získáme definici skialpinismu – pohyb na lyžích v neupraveném horském terénu. (Štofán, 2008)

Obecně není termín skialpinismus užíván v zahraniční literatuře, i když vychází z anglického překladu. Zde se setkáváme pouze s pojmy alpine touring, alpine skiing, ski randonnée, apod.

Počátky horského lyžování, pojem skialpinismus nebyl znám, jsou datovány do roku 1555, kdy lyže a stoupací pásy popsal Olaus Magnus v knize Historie severských lidí. Použití takových lyží našlo uplatnění především u lovců a vojáků. Později se lyže vybavené stoupacími pásy začaly uplatňovat při náročnějších přechodech.

Mezníkem v moderním horském lyžování byl rok 1904, kdy Hugo Mylius se třemi horskými vůdci uskutečnil první sjezd na lyžích z Mont Blancu (Pala, 2010)

Lyžování do Čech proniklo mnohem později. Zatím co v norském Trømsø dle Štofána (2008) pořádali již v roce 1843 první lyžařské závody, k nám podle Hedvábné (1983) lyžování přišlo až v roce 1887, kdy si Josef Rössler-Ořovský společně s několika nadšenci nechali poslat první lyže právě z Norska a založili společně první lyžařský kroužek při Bruslařském klubu. Tento rok se dá tedy v Česku považovat za přelomový.

Josef Rössler-Ořovský, jeden ze zakladatelů českého sportu a olympijského hnutí, byl úspěšným sportovcem, sportovním funkcionářem a diplomatem, iniciátorem a propagátorem sportu, sportovním žurnalistou. Díky lyžím objevil české hory v zimě, zvláště Krkonoše a díky kanoím české řeky pro širokou veřejnost.

Byl spoluzakladatelem a významným funkcionářem Československého olympijského výboru, Svazu lyžařů království Českého (1903), a řady dalších klubů a organizací a již roku 1899 navrhl zakladateli Mezinárodního olympijského výboru Pierru de Coubertin

uspořádat v rámci II. OH roku 1900 v Paříži, lyžařské soutěže v Krkonoších v okolí Jilemnice.

Roku 1906 dal podnět ke vzniku Mezinárodní komise lyžování (založena 1910), která se na návrh Rosslera-Ořovského roku 1924 změnila na mezinárodní federaci lyžování, (FIS).

J.R. Ořovský přivezl do Čech první lyže, ale je také zakladatelem známého závodu na 50 km v Krkonoších, kterého se sám aktivně a úspěšně účastnil. Byl i prvním naším lyžařem instruktorem a také jako první k nám pozval lyžařské instruktory ze severských zemí, hlavně z Norska. (Havel, 1997, 98)

3.2 Novodobý vývoj skialpinismu v České republice

S novými enviromentálními poznatky ve 20. století dochází v 90. letech k velkému omezení lyžování ve volné přírodě. Vývoj skialpinismu v České republice stagnuje, skialpinisté míří do okolních zemí, kde je skialpinismus a pohyb ve volné přírodě méně regulován. U nás se provozuje z větší části nelegálně, případně převažuje backcountry lyžování a turistika na lyžích po značených turistických cestách, které jsou určené spíše pro běžecké lyžování.

Nejoblíbenější česká lokalita pro skialpinismus Krkonoše, je od roku 1963 Národním parkem (KRNP), kde je pohyb volný pohyb osob omezen zonací Národního parku. Nejzajímavější skialpinistické terény se nacházejí právě v této I. zóně, která je určena nařízením vlády č. 165/1991.

Oblíbená severní sjezdovka na Lysé hoře v Beskydech s délkou 1320m, která byla v provozu od roku 1950 se v roce 2000 po 50 letech uzavírá s vyhlášením PR (Přírodní rezervace) Lysá hora, jejíž zonace se neustále rozšiřuje. Okolní svahy, kotel Mazáku a Malenovický kotel byly taktéž, již dříve, zařazeny do území se zvláštním stupněm ochrany.

V Jeseníkách patří mezi skialpinisticky zajímavé terény oblast Velkého kotle, která je ale taktéž od roku 1991 zahrnuta v NPR Praděd a pohyb osob je zde opět vymezen zákonem. Pro skialpinismus zde platí zákaz.

Skialpinisté v České republice jsou sdružováni do klubů, spolků, apod. při Českém horolezeckém svazu (ČHS). Konkrétně pod komisí závodní a tradičního skialpinismu. Každoročně tato komise vyhlašuje sjezdy a výstupy roku. V roce 2013 dostali např.

ocenění bratři Švihálkové za výstupy a sjezdy v oblasti peruánských And.

3.3 Vybavení pro skialpinismus

3.3.1 Lyže

Ideální lyže pro skialpinismus je lehká s vysokou torzní tuhostí. Tyto vlastnosti se ale navzájem vylučují. Výrobci se proto snaží zvolit vhodný kompromis mezi hmotností a tuhostí lyže. Typický pro skialpinistické lyže je zářez na patce, který slouží k uchycení stoupacích pásů. Obvyklá hmotnost lyže pro závodní skialpinismus je 800g/ks, u rekreačního skialpinismu potom 1200g/ks. Hmotnost je u skialpinistických lyží nejdůležitějším parametrem, protože se často při výstupu nosí na batohu, případně jsou s nimi uskutečněny strmé výstupy, do sklonu až 40°.

Tvar a délka lyží se přizpůsobuje stylu lyžaře. Na extrémní sjezdy se volí lyže kratší až o 20cm než je výška postavy s malým vykrojením oblouku. U rekreačního skialpinismu se volí lyže +/- 10 cm rozdílné od výšky postavy, které mají v podstatě podobu klasických sjezdových lyží s výjimkou použitých materiálů, u kterých je kladen důraz na hmotnost. (Pala, 2010)

3.3.2 Vázání

Základní vlastností skialpinistického vázání je možnost přepínat „patku“ vázání do polohy sjezd/výstup. Rozdělit vázání lze na desková s nosníkem a nedesková.

Desková vázání fungují tak, že při výstupu je pata uvolněná a vázání se v předním čepu otáčí okolo osy čepu. Bota je unášena nosníkem (např.: Diamir, Silvretta, Marker).

Nedesková vázání volí speciální řešení, kdy jsou dva hroty bočně zasunuty do předpřipravených děr v botě a otočný pohyb vychází z těchto hrotů. Výhodou je nízká hmotnost tohoto vázání hlavně z důvodu absence mohutné přední části a nosníku.

Pohyb paty je při výstupu volný v rozmezí 0°-90°. Pro strmější výstupy lze využít sklopného/otočného podpatku vázání, který můžeme nastavit většinou ve třech polohách sklonu, např.: 3°, 9° a 13° u Diamir Freeride Pro.

Bezpečnost vázání zajišťují bezpečnostní prvky, který každý výrobce volí originálně. Vypíná většinou pata, u většiny modelů i špička vázání. Není to ale pravidlo. Společnou mají možnost nastavení vypínací síly, označovanou jako DIN (Deutsches

Institut für Normung). Nastavení DIN je závislé na hmotnosti, výšce a stylu jízdy lyžaře. Obvyklá vypínací síla skialpového vázání je 3-10 DIN. Nejsou ale výjimkou i vázání s vypínací silou DIN 12 nebo 16.

Nezbytnou součástí skialpového vázání je brzda nebo pojistný řemínek. Zatímco v našich podmínkách se preferuje brzda, která v případě lavinové nehody neukotví lyžaře k lyžím, v extrémních podmínkách se volí spíše řemínky, které zabrání ztrátě lyže např. V prudkých sjezdech se sklonem nad 45°. Ztráta lyže v podobném terénu by znamenala přímé ohrožení života pro nemožnost postupu.

Pro stoupání ve zmrzlém terénu lze použít doplňkové stoupací železa. Upevnění stoupacích želez se provádí podle doporučení výrobce.

3.3.3 Stoupací pásy

Dříve nazývané též tulení pásy, díky historickému používání tulení kůže až do poloviny 20. století (Pala, 2010). První syntetické pásy opatřené lepidlem vytvořila švýcarská firma Pomoca v roce 1976. Přestalo se tak používat k upevnění řemínků, které byly nepraktické a nazouvání pásu bylo zdoluhavé.

Stoupání pásu umožňuje orientace štetin z mohairu nebo nylonu směrem dozadu, pod úhlem zhruba 45°. Skluz jednotlivých materiálů směrem dopředu se liší, proto se při koupi lyžař orientuje mimo rozměru právě na materiálové složení. Z mohairu se vyrábí díky velmi dobrému skluzu pásy závodní. Z nylonu zase rekreační, které jsou velmi odolné prodření. Vhodnou kombinací můžeme dosáhnout kompromisu.

Upevnění pásů k lyžím se provádí nalepením na skluznici, přichycením pomocí různých mechanismů na špičku lyže a ukotvením za patku lyže. Při závodním skialpinismu se zejména z časových důvodů zadní upevnění nepoužívá.

Šířku pásu vždy volíme podle šířky lyží. Pás kopíruje hranu lyže, od které je pouhé 2mm. U závodního skialpinismu se opět používají pásy užší, aby byl umožněn dobrý skluz po hranách bez nutnosti sundávat pásy v mírných sjezdech nebo při traverzech.

Mezi nejrozšířenější značky patří Pomoca, Cooltex, Ski Trab. Nově přibýly v roce 2007 pásy od firmy Gecko (později další výrobci), které nepoužívají lepidlo k upevnění na skluznici, ale pouze adhézních sil – tzv. lepidlo na molekulární bázi.

3.3.4 Skialpinistické boty

Hlavním znakem skialpinistické boty je možnost přepínání boty do polohy chůze/sjezd. V podstatě se většinou jedná o klasický skeletový lyžák s vnitřní botičkou se zvýšenou odolností proti prodření a s pohodlnějším polstrováním, než je tomu u klasické sjezdové boty. V dnešní době se vnitřní botička tzv. vypéká při 120°C, čímž dosáhneme ideálního přizpůsobení noze lyžaře.

Podešev skialpinistické boty na bázi Vibramu (gumová podešev vyráběná více než 70 let v Itálii) umožňuje i chůzi bez lyží, případně nasazení stoupacích želez přímo na boty.

Přepínání polohy sjezd/chůze řeší výrobci individuálně, zpravidla svým patentovaným systémem. Při poloze ve sjezdu je důležitá předozadní stabilita, kterou mimo jiné zajišťuje různý počet přezek a horní stahování komínu boty pro agresivnější jízdu.

Materiály obuvi jsou v dnešní době různorodé, ale mezi nejčastěji používané patří termoplastický polyuretan, polyamid, kevlar, karbon a polyamid-polyetherové blokové kopolymery (Pebax). (Colonna, 2013)

Tvrдость materiálu je dána flex indexem, který volíme individuálně podle schopnosti lyžaře a preferované formy skialpinismu. Na skitouring (backcountry) volíme boty měkčí a na extrémní sjezdy zase boty tvrdší. U závodního skialpinismu zase dbáme na hmotnost obuvi, která se v dnešní době pohybuje okolo 400g/pár. Cena takového páru ale dosahuje i 1200 EUR.

Speciální mechanickou úpravu musí mít obuv pro použití s vázáním bez desky (nosníku), kde se pata vázání aretuje přímo do zadní části obuvi a špička obuvi je opatřena vyztuženými děrami pro aretaci třmenů vycházejících z vázání. Typickým příkladem takového vázání je Dynafit TLT.

3.3.5 Hole pro skialpinismus

Typickými holemi pro skialpinismus jsou hole teleskopické složené ze 2-3 segmentů. Hlavním důvodem použití teleskopických holí je možnost přizpůsobení délky holí pro různé podmínky výstupu a sjezdu.

Na výstup volíme větší délku holí pro dobrou oporu. Se zvyšujícím se sklonem

svahu hole zkracujeme. U skialpových holí můžeme nalézt také polstrovaný celý horní díl, který dle možností přechytáváme mimo rukojet' s poutkem.

U traverzů svahu můžeme nastavit délku každé hole jinak.

Při sjezdu opět nastavujeme délku holí podle sklonu svahu.

Dural je nejčastějším materiálem pro výrobu nosných segmentů holí. Dalším hojně používaným materiálem je karbon. Uhlíkové vlákna mají velkou pevnost a nízkou hmotnost. Hodí se proto pro závodní nebo expediční účely.

Nedílnou součástí skialpinistických holí jsou sněhové talíře, které jsou většinou většího průměru, aby měli dostatečnou nosnou plochu a tvořily oporu při odrazu o sníh různé kvality.

Zajímavostí je, že roku 1830 jako první finové k lyžování použili dvě hole. Do té doby se používala hůl pouze jedna. Obecně se lyžování se dvěma hůlkami začalo praktikovat až od roku 1909. (Pala, 2010)

3.3.6 Další technické vybavení pro skialpinismus

K bezpečnému provozování skialpinismus potřebujeme celou řadu pomůcek. Některé neseme v batohu, jiné používáme častěji. V podmínkách moravských pohoří se toto vybavení nepoužívá a není cílem této práce popisovat tuto obsáhlou část. Ze základních prvků skialpinistické výstroje však jmenujme:

- cepín – slouží k postupu nebo k brždění případného pádu na zmrzlém podkladu
- mačky – slouží k postupu na zmrzlém podkladu
- sedací úvazek – slouží k postupu horolezeckou technikou nebo ke zvýšení bezpečnosti při přecházení ledovce
- lano - slouží k postupu horolezeckou technikou nebo ke zvýšení bezpečnosti při přecházení ledovce
- karabiny – slouží k postupu horolezeckou technikou
- smyčky – můžou se uplatnit při pádu do ledovcové trhliny, ale použití mají nejrůznější
- šrouby do ledu – slouží ke kotvení v ledu k dalšímu postupu nebo v případě pádu do ledovcové trhliny
- blokanty – slouží k výstupu po laně nebo případně k záhraně z ledovcové

trhliny

- čelovka – v případě plánovaného nočního výstupu nebo neočekávané situace by měla být základní výbavou ve všech horách
- lékárnička – neměla by chybět v batohu žádného skialpinisty

3.3.7 Bezpečnostní vybavení při skialpinismu

Nedílnou součástí pohybu v zimních horách je dodržování zásad bezpečnosti a vybavení, které eliminuje ohrožení života na přijatelné minimum. Díky tomuto bezpečnostnímu vybavení můžeme vyprostit zasypané lidi z laviny nebo při vlastní nehodě můžeme udělat maximum pro to, aby k našemu zasypaní nedošlo, např. použitím batohu s nafukovacími prvky. Mezi základní trio podle současných znalostí patří: lavinový vyhledávač, lopata a sonda. Mezi rozšířené vybavení patří: lavinový batoh, pasivní systém Recco, atd.

- Lavinový vyhledávač – pracuje na principu vysílač/přijímač s jednotnou frekvencí 457 kHz. Principiálně jsou při pohybu v horách všechny lavinové přístroje přepnuty do polohy vysílač, kdy vysílají pulsní signál do vzdálenosti až 100m. V případě stržení lavinou si nezasažené osoby přepnou lavinový vyhledávač do polohy přijímač a podle akustické signalizace, která může být doplněna o signalizaci optickou, postupují podle standardů pro vyhledávání zasypaných osob. Technicky se lavinové vyhledávače liší podle způsobu komunikace na analogové a digitální.
 - Analogové – využívají jednu anténu pro vysílání a příjem, proto je signál závislý na vzájemné poloze antén přístrojů u vysílače (hledaný) a přijímače (ten kdo hledá). Jsou složitější na obsluhu a nejsou tak intuitivní k ovládání jako přístroje digitální.
 - Digitální – využívají více než jednu anténu. Tyto antény jsou umístěny v různých směrech, čímž se eliminuje odchylka od ideální polohy dvou antén.
- Lavinová sonda – po lokalizování zasypaného lavinovým vyhledávačem přichází na řadu lavinová sonda o aktivní délce zpravidla 2-3 metry. Skládá se z několika segmentů propojených ocelovým lankem. Jejím primárním cílem je přesná lokalizace zasypaného – dohledání. V případě pozitivního

sondování, necháváme sondu na místě a začneme postiženého vykopávat.

- Lavinová lopata – v podstatě se jedná o jakoukoliv lopatu uzpůsobenou pro přenos v batohu s vysokou pevností a nízkou hmotností. Použití lavinové lopaty je primárně k vykopání postiženého, sekundárně k testům stability sněhové pokrývky nebo k vykopání nouzového záhrabu v terénu.

3.4 Rozdělení skialpinismu

Skialpinismus můžeme rozdělit podle Štofana (2008) do několika kategorií:

- rekreační skialpinismus,
- závodní skialpinismus,
- hřebenové a kombinované horské přechody,
- extrémní a výškové lyžování.

Pala (2010) se v knize Hory a sníh věnuje celkovému rozdělení z hlediska pohybu na lyžích v zimních horách na:

- backcountry (ski touring),
- skialpinismus,
- telemark,
- snowboarding a jeho alternativy,
- freeride,
- monoski.

Záměrně zde uvádím i toto dělení, jelikož problematikou této práce můžou být dotčeny i tyto sporty v přírodě.

Skialpinismus patří k nejrozšířenějším formám lyžování ve volné přírodě, pokud použijeme rozdělení podle Paly (2010). Pravděpodobným důvodem jeho rozšíření a cenová dostupnost a univerzálnost vybavení. Se skialpovým vybavením lze sjíždět mírné až extrémní svahy, stejně tak lze skialpové lyže použít k backcountry turistice. Univerzálnost pro rekreační účely je tedy zaručena.

Tato práce se dále zabývá pouze rekreační formou skialpinismu, kdy skialpinista vyhledává obtížné sjezdy a výstupy.

3.5 Ochrana přírody v České republice ve vztahu ke skialpinismu

Ochrana přírody v ČR se řídí platnými zákony. Konkrétně zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Smyslem tohoto zákona je druhová a územní ochrana. Přesněji o tom hovoří §1 a §2 zmíněného zákona.

3.5.1 Druhová ochrana

Z principu předběžné opatrnosti jsou všechny druhy chráněny před poničením.

Druhová ochrana je jedním ze stěžejních úkolů AOPK ČR (Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky). Spočívá zejména v získávání informací o rozšíření a početnosti zvláště chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů, tzv. mapování druhů, a sledování dlouhodobého vývoje společenstev a populací druhů na vybraných lokalitách, tzv. monitoring. (<http://www.ochranaprirody.cz/druhova-ochrana/>)

3.5.2 Územní ochrana

je specifikována v §14 zmíněného zákona a rozdělena na:

1.1.1.1 NP – národní parky,

1.1.1.2 CHKO – chráněné krajinné oblasti,

1.1.1.3 NPR – národní přírodní rezervace,

1.1.1.4 PR – přírodní rezervace,

1.1.1.5 NPP – národní přírodní památky,

1.1.1.6 PP – přírodní památky.

Důležité je podotknout, že na základě §37, odst. 1, je možné s výjimkou CHKO zakázat prakticky vše co by ohrožovalo předmět ochrany. Toto nařízení náleží příslušnému orgánu ochrany přírody vyhláškou, ve které vymezí území a ochranné pásmo.

Dalším významným omezením pro skialpinismus je evropský projekt Natura 2000. Jde o soustavu chráněných území evropského významu. Evropské směrnice vztahující se k chráněnému území Natura 2000 byly zaneseny také do zákona č. 114/2002 Sb, část 4.

3.5.2.1.1 (NP) Národní parky

Rozsáhlá území, která jsou jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam (§15, odst. 1)

(2) Na území první zóny národního parku je dále zakázáno b) vstupovat mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vlastníků a nájemců pozemků (§17 odst.1)

3.5.2.1.2 (CHKO) Chráněná krajinná oblast

Vymezení tohoto pojmu je opět dáno zákonem č. 114/1992 Sb. Jedná se o chráněné území většího rozsahu s nižším stupněm ochrany než je tomu u NP.

(2) Hospodářské využívání těchto území se provádí podle zón odstupňované ochrany tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce těchto území. Rekreační využití je přípustné, pokud nepoškozuje přírodní hodnoty chráněných krajinných oblastí. (§25, odst. 2)

Skialpinismus v CHKO není nijak omezen. Omezují ho další vyhlášky příslušného orgánu ochrany přírody (správa CHKO).

3.5.2.1.3 (NPR) Národní přírodní rezervace

Patří mezi území malého rozsahu, které mohou být vyhlášovány na území CHKO, ale i mimo něj. Vyhláší je příslušný orgán (Ministerstvo životního prostředí) vyhláškou. Ochrana je poskytována v národním nebo mezinárodním měřítku. NPR patří svým zařazením mezi nejvíce chráněné území v České republice.

Na celém území národních přírodních rezervací je zakázáno zejména.

d) vstupovat a vjíždět mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vlastníků a nájemců pozemků, osob zajišťujících lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu, při výkonu této činnosti (§29, odst. 1/d).

3.5.2.1.4 (PR) Přírodní rezervace

Má prakticky stejný význam jako NPR, ale je pouze místního charakteru, bez mezinárodního významu. Ochranné podmínky stanovuje příslušný úřad ochrany přírody vyhláškou.

Skialpinismus v přírodní rezervaci není nijak omezen. Vyhlášky ho však většinou omezují.

3.5.2.1.5 (NPP) Národní přírodní památky

Přírodní útvar malé rozlohy s národním a mezinárodním významem, který mohl formovat svou činností i člověk. Jakékoliv změny nebo poškozování NPP je zakázáno. Z hlediska skialpinismu se může jednat o různá podloží, kamenné srázy, stromy, vodní toky, apod.

Skialpinismus v NPP je tímto zakázán.

3.5.2.1.6 (PP) Přírodní památky

Obdobu NPP s národním významem, ve které je skialpinismus zakázán.

3.6 Jeseníky – obecný popis

Chráněná krajinná oblast Jeseníky byla vyhlášena v roce 1969 na rozloze 740 km². Nejvyšším bodem je vrchol Pradědu s nadmořskou výškou 1491 m n . m. Území je z 80% pokryto lesy, převážně druhotnými smrčinami nebo bučinami s mozaikovitě zachovalými zbytky přírodních lesů. Nejcennější území chráněné krajinné oblasti jsou chráněna ve 4 národních přírodních rezervacích (Praděd, Šerák - Keprník, Rejváz, Rašeliniště Skřítek), 19 přírodních rezervacích a 6 přírodních památkách.

Jednou z botanicky nejbohatších lokalit v České republice je Velká kotlina s asi 350 druhy a poddruhy vyšších rostlin, z nichž k nejvýznamnějším náleží endemický (neroste nikde jinde na světě) jitrocel černavý sudetský a hvozdík kartouzek sudetský. Na skalách nad hranicí lesa rostou další jesenické endemity lipnice jesenická a zvonek jesenický.

Horské hole a navazující rozvolněné porosty při hranici lesa hostí například lindušku horskou, kosa horského, bělořita šedého, vzácně modráčka tundrového, tetřeva hlušce, tetřívka obecného, v lesích hnízdí jeřábek obecný, čáp černý, na skalách sokol stěhovavý. Na loukách se vyskytuje celoevropsky ohrožený chřástal polní.
(<http://jeseniky.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti>)

obr. 1: Typický reliéf krajiny ve Velké kotlině - Jeseníky 6/2014

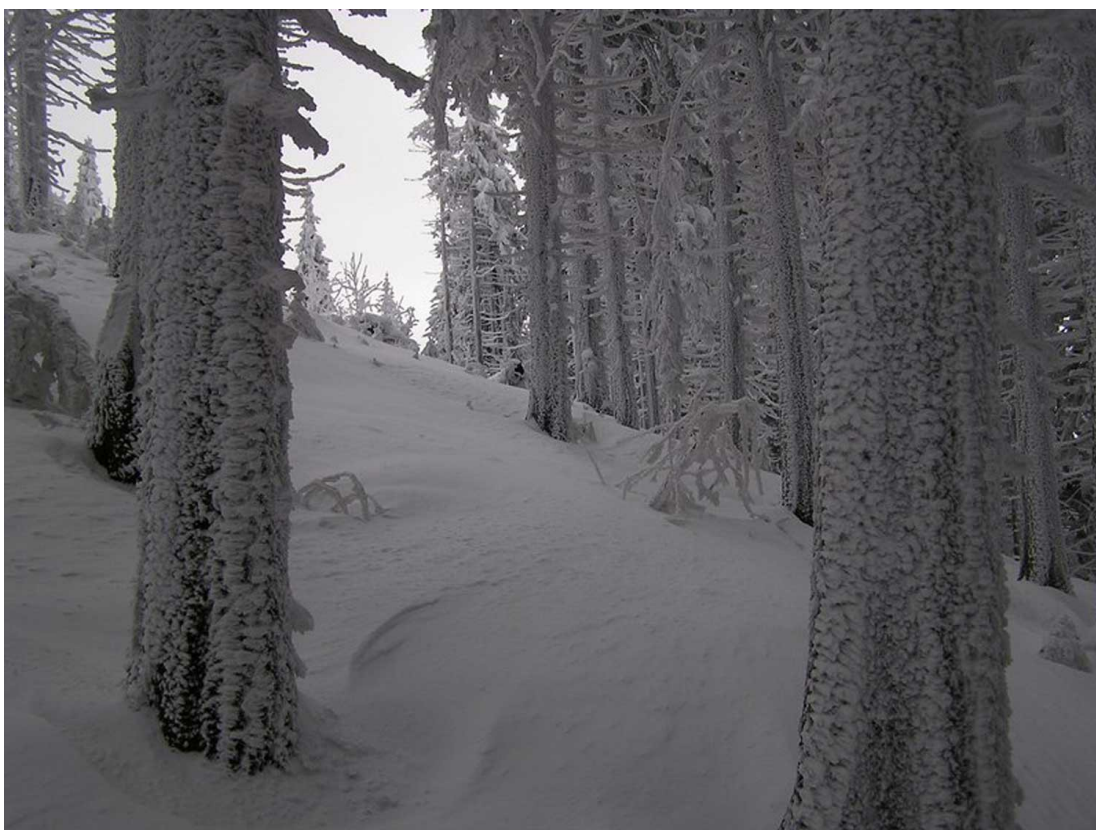

obr. 2: Slabá sněhová pokrývka ve Velké kotlině – Jeseníky 12/2012

3.7 Beskydy – obecný popis

CHKO Beskydy je svou rozlohou největší chráněnou krajinou oblastí v České republice. Důvodem vyhlášení CHKO Beskydy byly její výjimečné přírodní hodnoty, zejména původní horské pralesovité porosty s výskytem vzácných karpatských živočichů a rostlin, druhově pestrá luční společenstva, unikátní povrchové i podzemní pseudokrasové jevy a rovněž mimořádná estetická hodnota a pestrost ojedinělého typu krajiny vzniklého historickým soužitím člověka s přírodou v tomto území.

Význam chráněné krajinné oblasti Beskydy je podtržen vyhlášením 57 maloplošných zvláště chráněných území (7 národních přírodních rezervací, 26 přírodních rezervací a 24 přírodních památek), územním překrytím CHKO s mezinárodně významným ptačím územím (IBA) a s chráněnou oblastí přirozené akumulace vod. V neposlední řadě je i rekreační oblastí s nadregionálním významem. (<http://nature.hyperlink.cz/Beskydy/index.htm>)

obr. 3: Jedlobukové pralesy a klimaxové smrčiny v NPR Mazák - Beskydy 12/2012

obr. 4: Vrcholové partie v NPR Radhošť - Beskydy 1/2013

4 CÍLE VÝZKUMU

4.1 Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit a popsat faktory ovlivňující enviromentální dopady skialpinismu na moravské pohoří (Jeseníky a Beskydy). Zmapování překážek a zohlednění faktorů proti zákazu skialpinismu.

Sekundárními cíly jsou zjištění možností, které by vedly k navození pozitivního dialogu dotčených skupin, návrh regulovaného povolení skialpinismu a ukázka na příkladech z vybraných lokalit.

4.2 Výzkumné otázky

Jaké jsou potřeby skialpinistů v moravských pohořích?

Jak funguje princip ochrany přírody v moravských pohořích?

Jaké negativní faktory se podílejí na zákazu skialpinismu v moravských pohořích?

Co ovlivňuje mínění dotčených orgánů ochrany přírody při udělování vyjímek ze zákona na Ochranu přírody a krajiny?

5 METODY

5.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích koumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách. (Creswell, 1998).

„V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat. Z tohoto důvodu se někdy kvalitativní výzkum považuje za emergentní nebo pružný typ výzkumu. V jeho průběhu nevznikají pouze výzkumné otázky, ale také hypotézy i nová rozhodnutí, jak modifikovat zvolený výzkumný plán a pokračovat při sběru dat i jejich analýze.“ (Hendl, 2005, 49)

Podle Hendla (2005) probíhá analýza a zpracování dat současně. Výzkumník sbírá data, tyto data analyzuje, zpracovává a podle výsledků se rozhoduje. Při kvalitativním výzkumu dbáme na verifikaci dat. Ověřujeme jejich popisnou, interpretační a teoretickou správnost.

5.1.1 Heuristika

Vyhledávání a shromažďování informací z literatury, které jsou dále porovnávány s daty získanými jiným způsobem.

5.1.2 Analýza

Třídění získaných informací rozkladem na jednodušší celky. Díky tématickému překryvu dat (výroků) jsem u focus group zvolil induktivní metodu vytváření trsů. Trsy jsou skupiny výroků s jasnou podobností, mají společné rysy, proto jsou vhodně spojeny do obecnější kategorie. Trsy jsem si zobrazil pomocí schémat, které jsou součástí této práce.

5.1.3 Syntéza

Spojení získaných informací zpracovaných do konečné podoby na základě analýzy.

5.1.4 Introspektivní

Sběr dat na základě vlastní zkušenosti. Získání obrazu na základě pozorování a asociací.

5.2 Použité techniky

5.2.1 Pozorování

Vnímání vjemů a procesů v moravských pohořích z pohledu skialpinisty. Záměrné sledování aspektů, které utvářejí celkový obraz na skialpinismus v Jeseníkách a Beskydech.

5.2.2 Polostrukturovaný rozhovor

Jedná se o jednu z nejrozšířenějších metod kvalitativního výzkumu. Na začátku zvolíme otázky v pořadí, které lze měnit z důvodu co největší výtěžnosti otázek. Vytváříme si však určité schéma, které je pro tazatele závazné. (Miovský, 2006)

Samotná příprava na rozhovor spočívá v tom, že získáváme informace o daném problému a podle interpretace vlastních závěrů sestavujeme strukturu otázek, na které chceme znát odpověď. Tazatel musí mít jasnou ideu toho co bude cílem otázek a na co potřebuje znát odpověď.

Podle Miovského hraje také důležitou roli vliv prostředí a navázání přátelské atmosféry. Miovský v tom spatřuje přednost, ze které může tazatel vytěžit spoustu nových zjištění.

V polostrukturovaném rozhovoru se nezaměřujeme na osobnost tazatele, ale spíše na jeho postoje jako odborníka.

Metodu polostrukturovaného rozhovoru jsem užil při diskusi s kompetentními osobami, jejich jména zde neuvádím z etických důvodů, ale jsou mi samozřejmě známá.

Tabulka 1. Zkoumané osoby – polostrukturovaný rozhovor

Osoba	zaměření	věk	pohlaví	datum rozhovoru	místo
Osoba 1	skialpinista	40	muž	22.5.2013	kancelář
Osoba 2	ochrana přírody	57	muž	30.10.2013	kancelář
Osoba 3	ochrana přírody	34	muž	20.5.2014	kancelář

5.2.3 Metoda ohniskových skupin

Kvalitativní metoda výzkumu odvozená od anglického termínu „focus groups“. Jedná se v podstatě o sběr dat pomocí skupinové interakce. Moderátor navodí téma a řídí diskusi skupiny. Hendl (2005) tuto metodu nazývá jako skupinové interview. Miovský (2006) tuto metodu sběru dat považuje za nejprogresivnější ze všech metod kvalitativního výzkumu. Metoda focus group se hodí ke generování nových myšlenek k danému tématu (Šebek & Hofmannová, 2010).

Skupinu tvoří tři a více osob. Podle Miovského (2006) je ideální velikost skupiny závislá na schopnostech moderátora, charakteru témat a technicko-organizačních možnostech. Šebek & Hoffmannová (2010) ve své práci citují Smitha, který uvádí, že důležitou roli hraje i anonymita skupiny. Vzájemná známost zkoumaných jedinců totiž může vážně ovlivnit skupinovou dynamiku. Nicméně připouští možnost, kdy se zkoumané osoby znají. Interakce však v tomto případě může být více podmíněna názorům skupiny, která zná své potřeby, názory, atd.. Narážíme zde na problém informovanosti jednotlivých účastníků o problému. Každý jedinec by měl být seznámen s problémem, měl by mu rozumět, aby se mohl co nejlépe k problému vyjadřovat.

Možné problémy focus group jsou podle Šebka a Hoffmannové způsobeny zejména dominancí a submisí ve skupině, vliv autocenzury a komformity, odvaha účastníků vyjádřit vlastní názor, apod. Z tohoto důvodu je důležitá praktická příprava interview, navození přátelské atmosféry, zájem dotazovaných o dané téma a důvěra v moderátora a ostatní členy zkoumané skupiny.

Mezi největší výhody ohniskových skupin tedy patří možnost sledovat vyjadřování více lidí a jejich skupinová interakce v jeden okamžik, nalezení nových myšlenek, diskuse k tématu, tedy shromáždění ekvivalentního množství údajů.

5.2.4 Zkoumaný soubor

Ve své práci jsem metodu focus groups (ohniskových skupin) použil při zkoumání potřeb skialpinistů, abych mohl ideálně zacílit otázky polostrukturovaných rozhovorů na příslušných orgánech ochrany přírody a více se dostal k podstatě problému. K dalšímu zkoumání se tato metoda bohužel nejevila jako vhodná, jelikož jsem narazil na negativní

problém dominance každé ze skupin. Snahou bylo získat interakci skialpinistů a lidí z řad ochránců přírody.

Zkoumaný vzorek ohniskové skupiny č.1 se skládal ze členů komise tradičního skialpinismu při ČHS (Český horolezecký svaz), která zaštiťuje skialpinismus v jeho tradiční formě (nezávodní) v celé České republice. Celkem se jednalo o 18 osob, z toho 14 mužů a 4 ženy ve věku 18-65 let, různého vzdělání. Využil jsem akce pořádané touto skupinou na horské chatě Švýcárna v Jeseníkách ve dnech 30.11. - 2.12.2012.

Tabulka 2. Zkoumaný soubor skupiny č. 1

ohnisková skupina (počet osob)	ženy	průměrný věk	muži	průměrný věk	místo	datum
F1 (18)	4	25,5	14	46	Chata Švýcárna	30.11. - 2.12.2012

5.2.5 Ohnisková skupina č.1

Soubor: čtyři ženy a čtrnáct mužů
Datum rozhovoru: 1.12.2012, 18.00-20.00 hodin
Místo: chata Švýcárna, Jeseníky
Počet osob: osmnáct osob

Skupina se skládala ze čtrnácti mužů a čtyř žen, kteří přijeli na setkání komise tradičního skialpinismu při ČHS. Většina účastníků má se skialpinismem zkušenosti delší než 10 let. Standardním programem tohoto setkání je řešení aktuálních otázek financování komise, projektů proběhlých a nadcházejících, ocenění nejlepších skialpinistických výkonů a představení projektu „Skialp nad Hrobem“ v Krušných horách MUDr. Petrem Macholdem, který bohužel zahynul při expedici na Baruntse v říjnu 2013.

Zkoumaným subjektům jsem představil sebe, obsah své bakalářské práce a potřebu aktivního podílu na diskusi. Podle očekávání se většina dotázaných negativně vyjádřovala k tématu skialpinismus a ochrana přírody. Ihned převládl názor, ve kterém se většina skupiny shodla: „Když je sníh, nic se nemůže stát a není co chránit“. Vysvětlil jsem, že cílem této diskuse není zkoumat enviromentální dopad skialpinismu, ale vytvoření seznamu potřeb skialpinisty v moravských pohořích, abych mohl předložit relevantní otázky k diskusi o nejdůležitějších tématech na příslušných správách CHKO.

Většina zúčastněných bohužel neustále strhávala diskusi k dopadům skialpinismu na přírodu, což jsem řešit nechtěl, ale k uvolnění atmosféry jsem diskusi nechával volný průběh. Téma to bylo objektivně více než citlivé. Prakticky nikdo z oslovených přesně neznal podmínky ochrany přírody v CHKO Jeseníky a CHKO Beskydy a vše byly jen domněnky.

Jeden z účastníků byl nejprogresivnější v diskusi, jelikož s tímto tématem přišel do kontaktu při realizaci vlastního projektu.

Atmosféra i přes negativní ohlasy byla po celou dobu přátelská a po diskusi následovalo promítání z expedic, které ještě více odlehčilo situaci. Večer jsme se na téma zadání bakalařské práce ještě několikrát vrátili.

5.3 Etická pravidla výzkumu

Dotčené osoby byly předem seznámeny, že se jedná o výzkum, který má jasně daná pravidla. Jejich anonymita je až na výjimky zaručena. Všichni dotčení byli poučeni, že mohou kdykoliv ukončit participaci na projektu. Jejich výslovný souhlas byl strven podpisem. Vzor souhlasu je součástí příloh této práce.

Respektuji zásady důvěry a na citlivé odpovědi jsem se vždy opakovaně ptal, zda-li dotčení souhlasí s veřejným publikováním. Naštěstí byla většina dotazovaných zvyklá na mediální kontakt, proto jsem neměl větší problém s autentičností nahrávaných rozhovorů a vše mohl ponechat v nezměněné podobě. Přesto jsem se hlavně z důvodů kontroverzních tvrzení rozhodl osoby anonymizovat.

5.4 Zpracování kvalitativních dat

Komunikace ve skupině a další rozhovory byly zaznamenány na mobilní telefon Nokia 610 s aplikací Audio Recorder. Záznam byl následně z důvodu zálohy nahrán na virtuální disk DropBox, stažen do počítače, kde byl za pomoci programu Windows Media Player analyzován. Výhodou proti ručnímu zápisu je úplná autentičnost záznamu.

Rozhovory byly po přehrání zpracovány v programu OpenOffice Writer. Vzhledem k délce rozhovorů byla transkripce velmi náročná. S přihlédnutím k obsáhlosti záznamu a počtu zúčastněných osob jsem provedl redukci textu prvního řádu, kdy byly vynechány nepodstatné informace pro větší přehlednost textu.

Jelikož nebylo možné identifikovat řečníky, použil jsem vždy barevně odlišené

témata shody, které jsem poté aplikoval k analýze získaných dat. Text je přepsán v postupně plynoucí časové ose.

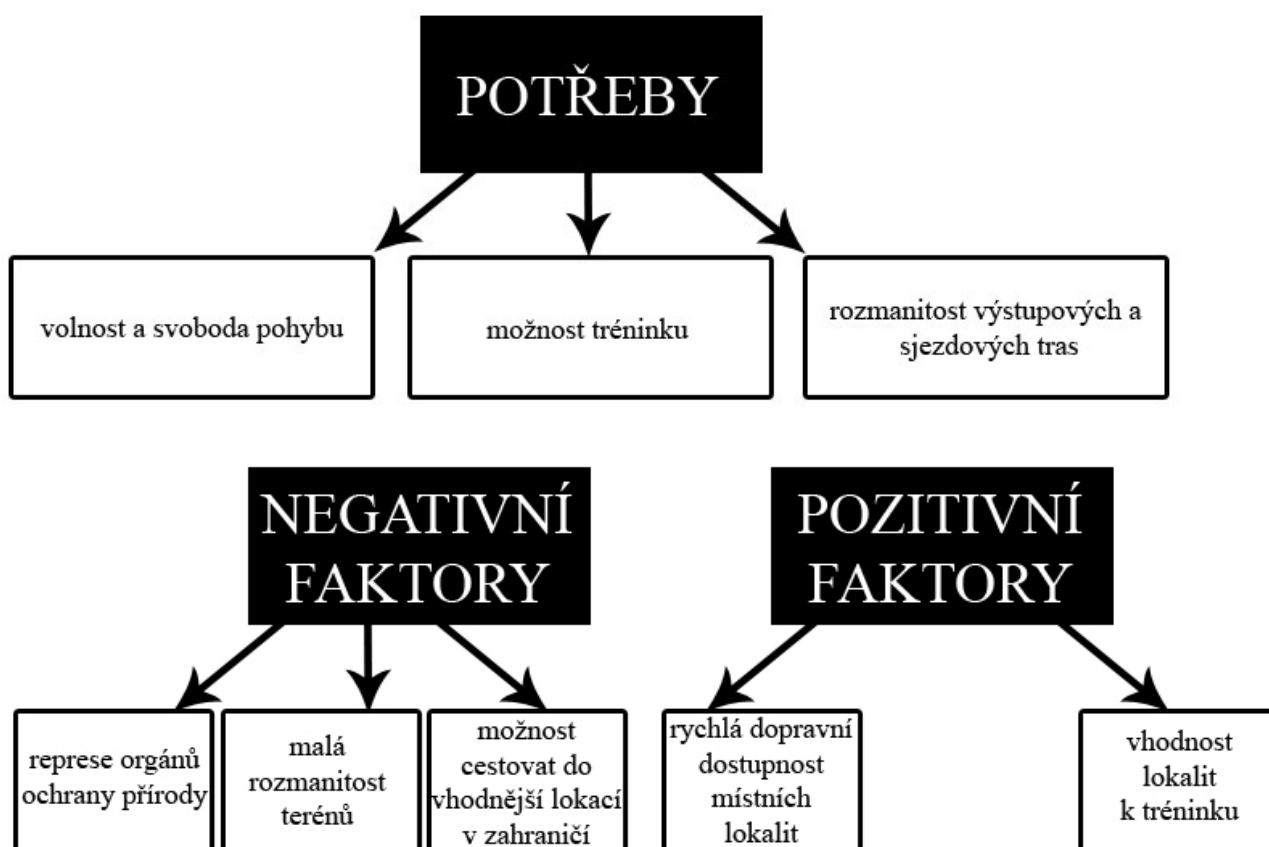
6 VÝSLEDKY

6.1 Skialpinisté

Na základě sběru dat metodou focus group byly vytvořeny společné témata, která účastníci v rozhovorech probírali. Jednotlivé data jsou propojeny do vyšších celků a schematicky znázorněny. Vzhledem ke stylu diskuze převažují data negativní. Např. na otázku: „Líbí se vám projekty, které vznikají v Krkonoších?“, většina zkoumané skupiny odpověděla negativně.

Data jsou řazeny od důležitých (nahore), po méně důležité (dole), podle frekvence jejich opakování. Dá se říct, že většina zkoumaných vzorků souhlasí s Palou (2010), když uvádí, že nejdůležitější při skialpinismu je pocit svobody a volnosti, který je často vyjádřen slovy: „neomezování, buzerace, zbytečnost, apod.“.

Zajímavostí zůstává, že jako hlavní negativní faktor většina zúčastněných uvedla možné problémy s orgány ochrany přírody, ale reálně se s tímto problémem nikdo ze zkoumané skupiny nesetkal.

Podle Paly i podle sesbíraných dat je povědomí skialpinistů o ochraně přírody velmi malé nebo zkreslené. Na otázku:

„Víte co je předmětem ochrany přírody v dotčených lokalitách v Beskydech a Jeseníkách (Velký kotel, Mravenečník, Lysá hora, kotel Mazáku, Malenovický kotel, Smrk, apod.)?“

Pala odpověděl:

„Např. na Lysé hoře v Beskydech se jedná o ochranu uměle vysazeného lesa z počátku 20. století, který byl poškozen exhalacemi z Ostravy (všude samé soušky) a částečně silnými větry plus CHKO argumentuje fenoménem Tetřívka, který byl údajně spatřen na bývalé severní sjezdovce (tato sjezdovka byla kdysi úzkým pásem ve vzrostlém lese, než se exhalace – NE LYŽAŘI – postarali o to, že většina stromů uschla). V kotli Mazáku je NPR kvůli starému pralesovitému lesnímu porostu, kdy jakékoliv setkání se stromem v kotli Mazáku může pro případného lyžaře končit závažným zraněním, zatímco strom si toho ani nevšimne. Velký kotel v Jeseníkách – ochrana flóry, u nichž sami ochránci přírody tvrdí, že laviny a sněhové splazy mají velmi pozitivní vliv na druhovou rozmanitost.“

Z výše uvedeného výtažku z rozhovoru je patrné, že povědomí existuje, ale díky nepřesnému výkladu jsou získané informace špatně interpretovány.

Stejně tak někteří skialpinisté včetně Paly nejsou schopni docenit snahy o budování skialpinistických tras v oblastech Krkonoš, Krušných horách, Dolní Moravě a Velkých Karlovicích. Vnímají to pouze jako oblasti vhodné pro trénink. Celkově můžou tyto lokality uspokojit nenáročného skialpinistu, který na lyže vyráží max. 2x do roka, což dle dotázaných není vhodný obraz skialpinisty v České republice.

Na otázku vyplývající z diskuse:

„Co uvedete jako hlavní důvod, který vás podle nejlepšího svědomí opravňuje k provozování skialpinismu v chráněných lokalitách?“

Prakticky všichni shodně odpovídají:

„Na území ČR není možné v případě dostatečně vysoké sněhové pokrývky jakkoliv poškodit pudní kryt, flóru a vzrostlé stromy trčící dostatečně nad povrch sněhové pokrývky.“

Tento převládající názor svědčí o špatné komunikaci mezi orgány ochrany přírody. V mé práci později uvedu argumenty, které jasně vyvracejí tento názor.

Zároveň musím dodat, že většina zúčastněných subjektů se v zakázaných zónách pohybuje pouze občasně, jelikož převládá dogma s represí ze strany orgánů ochrany přírody uvedené výše.

6.2 Lokality vhodné k provozování skialpinismu

Skialpinismus jsme výše podle Štofana (2008) definovali jako pohyb v nenáročném terénu, kde skialpinista vyhledává strmé sjezdy a výstupy. Z tohoto pohledu lze vytipovat některé lokality ke skialpinismu vhodné.

6.2.1 Jeseníky

Z rozhovoru s osobou 3 vyplynulo, že skialpinismus v Jeseníkách se nelegálně provozuje nejčastěji v těchto partiích, kde skialpinisté sjíždějí volným terénem. Popis jednotlivých rezervací byl převzat z internetu: (<http://jeseniky.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/Maloplosna-chranena-uzemi/>)

6.2.1.1.1 Praděd

NPR Praděd - nadmořská výška: 820 - 1491,2 m, rozloha: 2031,40 ha. NPR Praděd jako jedna z největších rezervací v České republice vznikla v roce 1991 spojením šesti státních přírodních rezervací Petrovy kameny, **Velká kotlina**, **Malá kotlina**, **vrchol Pradědu**, Divoký důl a Bílá Opava. Přirozené bezlesí nad horní hranicí lesa, které se vyvinulo ve výšce okolo 1350 m n.m., má charakter vrcholových skal, alpínských holí a pramenišť, je doplněno o plochy lavinových drah v Malé kotlině, karoidu Mezikotlí a karu Velké kotliny. Lesní porosty pokrývají nižší partie rezervace. Jsou to porosty 7. buk-smrkového a 8. smrkového lesního vegetačního stupně. Jedná se o klimaxové smrčiny s příměsí jeřábu, níže buku a kleny, které mají místy pralesovitý charakter. **Předmět ochrany:** K nejvýznamnějším druhům rostlin této rezervace patří druhy endemické, ty které se jinde na světě nevyskytují a které se svou morfologií přizpůsobily místnímu drsnému prostředí. Jedná se o lipnici jesenickou, zvonek jesenický, jitrocel tmavý sudetský a hvozdík kartouzek sudetský. Velká kotlina představuje botanickou lokalitu středoevropského významu, v níž je udáváno na 480 druhů a poddruhů cévnatých rostlin, což ji řadí na přední místo v druhové rozmanitosti v České republice. Každoročně zde můžeme spatřit sokola stěhovavého, poštolku obecnou, tetřívku obecnou, velmi vzácně kulíka hnědého, běžně kosa horského, bělořita šedého, lindušku horskou a další. Z obojživelníků byli zjištěni čolek obecný a horský, skokan hnědý, ještěrka živorodá

a další. Drobní savci jsou zastoupeni myšivkou horskou, která je pozůstatkem glaciální fauny u nás, rejskem horským, rejskem malým a hrabošem mokřadním. Z velkých obratlovců zde žije kamzík horský, nepůvodní druh vysazený v Jeseníkách od r. 1913, z dalších druhů se vyskytují kriticky ohrožený rys ostrovid, liška obecná, jelen a srnec. Z významných bezobratlých se vyskytují v rámci prozkoumaných taxonomických skupin drobný motýl okáč sudetský a glaciální relikt pavouk *Wubanoidea uralensis*, zjištěný na balvanitých sutích nad hranicí lesa.

- **Velká kotlina, Malá kotlina** – více viz. Praděd.

6.2.1.1.2 Sněžná kotlina (pod Červenou horou)

PR Sněžná kotlina, nadmořská výška: 980 - 1320 m, rozloha: 104,3353 ha. Významná botanická lokalita ve stržích jihovýchodních svahů Červené hory, zbytek horského smíšeného lesa. V zimním období se zde ukládá velké množství sněhu, který posunem a plazením mechanicky narušuje vegetační kryt, půdní povrch a skalní podloží, čímž se udržuje snížená horní hranice lesa. **Předmět ochrany:** Roste zde hořec tečkovaný, plavuník alpský, oměj šalamounek a šicha oboupohlavná. Bohatě jsou zastoupeny kapradiny, nejbohatší populaci v Jeseníkách zde má žebrovice různolistá, početně je zastoupený pérnatec horský. Přírodní dojem narušují rozsáhlé porosty borovice kleče, ve stržích roste rovněž nepůvodní olše zelená. Na horské bezlesí navazují zachovalé klimaxové smrčiny, níže tvoří smrk pralesovitý porost s bukem a klenem. Bohatství biotopů Sněžné kotliny doplňují lesní prameniště s violkou dvoukvětou a čarovníkem alpským.

6.2.1.1.3 masiv Keprníku

NPR Šerák-Keprník - jedná se o nejstarší rezervaci na Moravě vyhlášenou na tehdejší panství Lichtenštejnů již v roce 1903. Rezervace zaujímá vrcholové partie a SZ hřebene Hrubého Jeseníku v nadmořské výšce od 950 - 1423 m n. m. od trojmezí po Obří skály a zahrnuje vrcholy Vozka, Keprník a Šerák. Průměrná roční teplota vzduchu je zde 2,2°C a průměrný roční úhrn srážek se pohybuje okolo 1200 mm. Sněhová pokrývka zde leží 180 dní v roce.

Předmět ochrany: Největší ochranný význam mají trávníky horských holí se sítinou

trojklannou, šichou oboupohlavnou, zvonkem okrouhloolistým sudetským kostřavou nízkou a sasankou narcisokvětou. V návaznosti na prameniště se zde vyskytuje kriticky ohrožený hořec tečkovaný a druhy vysokobylinných niv jako oměj šalamounek nebo havéz česnáčková. Pozoruhodná jsou sedlová vrchovištní rašeliniště s druhy jako kyhanka sivolistá, ostřice mokřadní, ostřice chudokvětá, ostřice malokvětá, klikva bahenní. Na tato vrchoviště po jejich obvodu navazují rašelinné a podmáčené smrčiny místy pralesovitého charakteru s plavuní pučivou a vřancem jedlovým. Tyto porosty přecházejí v třtinové smrčiny při horní hranici lesa rozvolněné a v poměrně rozsáhlé porosty vysazené borovice kleče. Z živočichů se v rezervaci dosud vzácně vyskytuje tetřev hlušec, který zde byl ještě v nedávné době mnohem hojnější. Rovněž pozorování tetřívka obecného jsou stále vzácnější. Hnízdí tu běžnější druhy ptáků jako ořešník kropenatý, kos horský nebo linduška lesní. Z glaciálních reliktních se poměrně hojně vyskytuje myšívka horská, pozorován byl rejsek horský a ještěrka živorodá. Z bezobratlých byli podrobněji zkoumány jenom pavouci.

- **masiv Vozky** – viz. výše

6.2.2 Beskydy

Oblasti pro skialpinismus v Beskydech popsal Pala v roce 2008 v časopise Outdoor. Uvedme nejznámější. K popisu jsem využíval oficiálního internetového zdroje: <http://nature.hyperlink.cz/Beskydy>

6.2.2.1.1 Malenovický kotel

Přírodní rezervace Malenovický kotel představuje rozsáhlé území na strmém severovýchodním úbočí nejvyššího vrchu Beskyd Lysé hory (1323 m n. m.) s výrazným výškovým gradientem. Nachází se na území od údolí potoka Satina (570 m n. m.) asi 2,5 km od kostela v Malenovicích až téměř po vrchol Lysé hory (1320 m n. m.). Dosažené převýšení 750 m představuje nejvyšší hodnotu v rámci beskydských zvláště chráněných území. Katastrální území Malenovice, CHKO Beskydy. Vyhlášeno nařízením Správy CHKO Beskydy v r. 2004. Evidenční kód ÚSOP: 2271. Kategorie IUCN: nezadaná. Celková výměra ZCHÚ 146 ha, celková výměra vyhlášeného ochranného pásma 35,2625 ha.

Předmět ochrany: Geomorfologický fenomén údolí potoka Satina, zahrnující pestrú mozaiku zachovaných různorodých ekosystémů s bohatou druhovou diverzitou rostlinných a živočišných druhů.

6.2.2.1.2 Mazák

Národní přírodní rezervace Mazák představuje význačné beskydské jedlobukové pralesy a klimaxové smrčiny. Nachází se na prudkých západních svazích pod vrcholem Lysé hory (1323 m) mezi rozsochami Lukšince a Kobylanky v nadmořské výšce 715 až 1315 m v centru Lysohorské hornatiny v Moravskoslezských Beskydech. Katastrální území Staré Hamry II, Lesy ČR, LS Ostravice, okres Frýdek-Místek, CHKO Beskydy. Vyhlášeno v r. 1956, rozšířeno v r. 2000. Evidenční kód ÚSOP: 238. Kategorie IUCN: řízená rezervace. Celková výměra je 92,91 ha.

Předmět ochrany: Přirozená a přírodě blízká lesní společenstva na západním svahu Lysé hory, charakteristická přirozenými procesy nepřetržitého vývoje původních populací lesních dřevin s výskytem ohrožených druhů vázaných na toto ojedinělé prostředí.

Zachování porostů pralesovitého charakteru blízkých přirozené druhové skladbě. Ve vrcholové části je vylišený 8. lesní vegetační stupeň, který se v Moravskoslezských Beskydech vyskytuje velice vzácně. Obdobná lokalita se v této oblasti nachází pouze na vrcholu Smrku.

6.2.2.1.3 Ostatní části masivu Lysé hory

Přírodní rezervace představuje zbytky původních lesních porostů horských smrčín ve výškovém rozpětí 860 až 1 315 m. Nachází se na východním úbočí Lysé hory (1323 m n. m.) v Lysohorské hornatině v Moravskoslezských Beskydech. Katastrální území Krásná pod Lysou Horou (ochranné pásmo také k. ú. Staré Hamry I. a Malenovice), okres Frýdek - Místek, CHKO Beskydy. Vyhlášeno Nařízením Správy CHKO Beskydy č. 1/2010 ze dne 15. 12. 2010. Celková výměra: 63,62 ha, ochranné pásmo: 26,23 ha.

Předmět ochrany: Fragменты původních porostů horských smrčín na východním úbočí Lysé hory a ochrana přirozených procesů, které umožňují existenci řady vzácných a ohrožených druhů rostlin i živočichů.

6.2.2.1.4 Smrk

Přírodní rezervaci Smrk tvoří vysokohorský smrkový les a smíšené porosty ve vrcholové a podhřebenové oblasti na prudkých jihovýchodních a severozápadních svazích izolovaného masivu Smrku (1276 m). Nachází se v nadmořské výšce 890 - 1276 m, v Radhošťské hornatině, asi 3,5 km jihozápadně od obce Ostravice. Katastrální území Čeladná, Ostravice I a II, okres Frýdek-Místek, CHKO Beskydy. Rezervace byla vyhlášena v r. 1996. Evidenční kód ÚSOP: 1883. Kategorie IUCN: řízená rezervace. Celková rozloha 337,68 ha.

Předmět ochrany: Zbytky přirozených smrkových bučin s příměsí jedle bělokoré a javoru klenu se zachovanými dynamickými procesy probíhajícími v přirozených ekosystémech. Střídají se různé typy přírodních stanovišť od pramenišť po kamenité až balvanité sutě.

6.2.2.1.5 Radhošť-Pustevny

Dále svahy spadající směrem k Dolní a Prostřední Bečvě a na sever do Trojanovic.

Území národní přírodní rezervace Radhošť zaujímá velmi prudký podhřebenový

severní svah nejznámější beskydské hory Radhostě (1129 m) až po rozsochu Miaší v délce 2,8 km. Leží v nadmořské výšce 660-1120 m v Radhošťské hornatině mezi Rožnovem pod Radhoštěm a Frenštátem pod Radhoštěm. Katastrální území Trojanovice, okres Nový Jičín, CHKO Beskydy. Vyhlášeno v r. 1955, přehlášeno na NPR v r. 1989. Evidenční kód ÚSOP: 354. Kategorie IUCN: řízená rezervace. Celková výměra 144,93 ha. **Předmět ochrany:** Rozsáhlý komplex porostů vrcholových partií Radhoště, vystavený v hřebenových polohách severních a severovýchodních svahů nepříznivým klimatickým vlivům, zejména sněhu a námraze.

6.2.2.1.6 Kněhyně - Čertův Mlýn

Území národní přírodní rezervace zaujímá vrchol a přilehlé prudké svahy Kněhyně (1257 m) a nehlubokým sedlem oddělený masív Čertova mlýna (1205,8 m, nejvyšší vrchol Zlínského kraje) s hojným výskytem skalních výchozů a pseudokrasových jevů. Nachází se v Radhošťské hornatině v Moravskoslezských Beskydech v nadmořské výšce 965 až 1257 m. Katastrální území Čeladná, okres Frýdek-Místek a Prostřední Bečva, okres Vsetín, CHKO Beskydy. Zřízeno výnosem Ministerstva kultury ČSR ze dne 19. 1. 1989. Evidenční kód ÚSOP: 1138. Kategorie IUCN: řízená rezervace. Celková výměra 195,02 ha (142,28 ha v okrese Frýdek-Místek a 52,74 ha v okrese Vsetín). NPR Kněhyně-Čertův mlýn je svou rozlohou doposud největší rezervací v CHKO Beskydy. **Předmět ochrany:** Jedinečný zbytek přirozených lesních porostů s bohatou škálou lesních typů v exponovaných polohách s typickou faunou, flórou a pseudokrasovými jevy.

6.3 Překážky a faktory proti povolení skialpinismu

Důvodů proč nelze v pohořích Moravy (Jeseníky a Beskydy) provozovat legálně skialpinismus je mnoho. Narážíme zde na problémy právní, enviromentální a ostatní.

6.3.1 Faktory právní

Ochrana přírody se v celé republice řídí zákonem č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny. Každá výjimka z tohoto zákona je schvalovaná vyhláškou, kterou vydává místní správa CHKO (CHKO Jesení a CHKO Beskydy). Tuto vyhlášku je nutné zpracovat tak, aby neohrožovala zájmy ochrany přírody, které jsou mnohdy nadnárodního charakteru (NPR) nebo jsou zaneseny v programu Natura 2000. Tyto výjimky se z hlediska sportovních činností ve vyhláškách jednotlivých CHKO běžně objevují při povolování horolezecké činnosti, sjezdu divoké vody, povolování sportovních soutěží, apod.

Rozhodnutí o výjimce podléhá vždy konkrétnímu posouzení správě CHKO. Podle Šulgana se může stát, že správa CHKO není kompetentní k rozhodnutí, jelikož nemá potřebné podklady, nechává si zpracovat místní průzkum, který většinou provádí externí firma.

Správa CHKO nese za své rozhodnutí následky. Pokud dojde k narušení biodiverzity vlivem špatného rozhodnutí správy CHKO, zodpovědnost je na konkrétní osobě. To je podle Šulgana jeden z největších systémových problémů při povolování podobných vyjímek.

Nedílnou součástí právních problémů je zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, konkrétně:

§9 Omezení a zákazy dané v zájmu ochrany

(1) Je zakázáno plašit zvěř jakýmkoliv způsobem, s výjimkou opatření k zabránění škodám působeným zvěří a dovolených způsobů lovu. Dále je zakázáno rušit zvěř při hnízdění a kladení mláďat a provádět další činnosti záporně působící na život zvěře jako volně žijících živočichů, pokud nejde o činnosti při obhospodařování pozemků nebo o činnosti při návštěvách honiteb jako součástí krajiny.

6.3.2 Faktory enviromentální

Dalším faktorem znemožňující volný pohyb skialpinistů po CHKO Jeseníky a CHKO Beskydy je faktor enviromentální. V CHKO Jeseníky nacházíme na 350 druhů vzácných rostlin. Zvláště cenné jsou podhorské slatinné louky s kropačím vytrvalým, vachtou trojlistou a prstnatcem májovým na Rýmařovsku nebo rejvízské rašeliniště s borovicí blatkou, rojovníkem bahenním, masožravou rosnatkou okrouhlolistou a suchopýry. Správa CHKO Jeseníky zajišťuje uchování mimořádné druhové rozmanitosti péčí o biotopy chráněných druhů, která spočívá především v kosení druhově bohatých luk, vyřezávání nepůvodní borovice kleče v polohách nad horní hranicí lesa nebo omezením přístupu veřejnosti do nejzranitelnějších míst.

Z různých zdrojů například víme, že laviny můžou za druhovou rozmanitost:

"Začaly tam sjíždět menší laviny a začala se obnovovat mizející vegetace," uvedl Jindřich Chlapek ze Správy Chráněné krajinné oblasti Jeseníky. Laviny i půdní eroze totiž podle přírodovědců mnohým rostlinám prospívají. Laviny například narušují náletové porosty a zajišťují tak dostatek prostoru pro vzácné rostliny. (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/274182-lesy-kaceji-kvuli-ochrane-prirody-klec-z-jesenicky-vrcholu-serak-a-keprnik/>)

Klíčový význam pro existenci ekosystému Velké kotliny má působení lavin a plazivého sněhu. Dá se jednoznačně říci, že pokud by na několik desítek let laviny přestaly padat, počet druhů rostlin a živočichů Velké kotliny by se rychle snižoval, neboť by došlo k postupnému přirozenému zalesnění.

Právě touto kombinací se na této lokalitě vytvořila pestrá mozaika nejrozličnějších stanovišť, od suchých vyhřívaných strání až po stále chladná prameniště, od hlubokých nikdy nepromrzajících humózních půd až po holou skálu, vystavenou působení slunce, mrazu, větru a lavin. (<http://www.jeseniky.net/velka-kotlina>)

Studie na téma častějších lavin, které můžou strhávat skialpinisté neexistují z pochopitelných důvodů. Pro ochranu přírody je téma natolik citlivé, že podobnou praxi v takto cenných lokalitách s nadnárodním významem nepovolí.

Individuální laviny nebo lavinové splazy pravděpodobně nezpůsobí ekologickou katastrofu, ale nikdo netuší, kolik skialpinistů při regulovaném povolení oblast navštíví. Simulace tohoto jevu je tedy velmi obtížná na prokazování.

V CHKO Beskydy je situace mírně odlišná. Sklony svahů nedosahují takových rozměrů, aby až na výjimky vznikaly samovolné laviny. Z předmětů ochrany jednotlivých lokalit vyjmenovaných výše vyplývá, že nejohroženější flóra se v zimě ukrývá pod sněhem s výjimkou lesního porostu. Původní horský smrkový porost (tzv. Jeřábový) je zachován právě na Lysé hoře, Smrku a Kněhyni. V nejvyšších partiích Beskyd se navíc velmi často vlivem větru nedrží stabilní sněhová pokrývka, čímž dochází k odkrývání původního půdního koberce, který může být následně skialpinisty narušen.

Podle Hoškova (2008) výzkumu „Vliv rekreačního využití na stav a vývoj biotopů ve vybraných VCHÚ (CHKO Beskydy, Krkonošský národní park, CHKO Jeseníky, Národní park a CHKO Šumava)“, který se nezabýval přímo skialpinismem, ale jeho součástí je např. Hodnocení sjezdového lyžování, nebo celkový vliv rekreačního zatížení na jednotlivé skladby ekosystému, můžeme odvodit některé skutečnosti, podstatné pro tuto práci.

Hošek (2008) ve výzkumu vytýčil dvě plochy. Jednu s upravenou vrstvou sněhu na sjezdové trati a druhou v přirozeném prostředí mimo sjezdovou trať. Sněhová pokrývka v obou případech byla ovlivňována pohybem lyžařů, ale na sjezdové trati navíc zatížena pohybem rolby. Měřicí transekty byly umístěny i do vyfoukaných trávníků pod Petrovými kameny.

Zvolené transekty měření postihly široké spektrum (sub)alpínské vegetace zájmového území (kapradinové nivy, vysokostébelné trávniky, brusnicové porosty, vyfoukávané alpínské trávniky), resp. charakterizují základní podmínky daných stanovišť v průběhu zimní sezóny. (Hošek, 2008, 180)

Výsledkem tohoto měření bylo, že odtávání různě zatíženého sněhu nemá za následek signifikantní rozdíl v rychlosti dekompozice mezi sjezdovkou a přirozeným prostředím. Přesto však Hošek tvrdí, že na sjezdových tratích pravděpodobně dochází ke zpomalení dekompozice vlivem klimatického stresu (výraznější a dlouhodobé promrzání svrchních částí půdy, opožděné tání sněhu). Největší byl tento trend u kapradinových niv.

Kocková (2011) tvrdí, že podle většiny studií jsou rostliny opožděný začátek vegetační sezóny vlivem pomalejšího roztávání zhutněného sněhu od lyžování dohnat. V některých případech může mít toto pomalé tání dokonce pozitivní efekt, jelikož sníh chrání rostliny před jarními holomrazy.

Můžeme se tak domnívat, že výrazný vliv skialpinismus na přirozenou vegetaci nemá, pokud nedochází k přímému mechanickému poškození.

Případné změny na vegetaci by případně mohly ovlivňovat přirozenou faunu Beskyd a Jeseníků, která je jejich neoddělitelnou a přirozenou součástí.

Hammit & Cole (1987) rozlišují 3 hlavní typy vlivu rekreačních aktivit na živočichy:

- Narušení klidu
- Změna charakteru biotopu druhu
- Poranění či usmrcení živočicha

Velké druhy živočichů bývají více negativně ovlivněny přímou interakcí, zatímco hlodavci, ptáci, obojživelníci, plazi a hmyz jsou více ovlivněni nepřímými vlivy, například zmíněnou změnou vegetace.

Bohužel obecně platí, že rekreační využití území s přirozeným výskytem většiny živočichů, negativně ovlivňuje chování těchto živočichů a snižuje jejich počet v zatížených lokalitách (Hammit & Cole 1998, Liddle 1997, Van der Zande et van der Vos 1984).

Myši a hraboši, jsou závislí na izolačních vlastnostech sněhu a jsou nepříznivě ovlivněni stlačením sněhu (Hošek, 2008).

Důležitou skupinou z hlediska ochrany přírody jsou dravci. Z ohrožených druhů hnízdí v Beskydech včelojed lesní a ostříž lesní, objevuje se také jestřáb lesní a krahujec obecný. Jedním z nejvzácnějších ptáků beskydských hor je tetřev hlušec. (<http://beskydy.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/fauna/>)

V Jeseníkách můžeme zase narazit na lindušku horskou, kosa horského, bělořita šedého, vzácně modráčka tundrového, tetřeva hlušce, tetřívka obecného, v lesích hnízdí jeřábek obecný, čáp černý, na skalách sokol stěhovavý. Na loukách se vyskytuje celoevropsky ohrožený chřástal polní. (<http://jeseniky.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/fauna/>)

Výzkumem bylo prokázáno, že řada druhů dravců (káně lesní, krahujec obecný, poštolka obecná, puštík obecný a kalous ušatý) hnízdí pouze na místech nepřístupných veřejnosti (Liddle, 1997).

Reakce velkých savců na pohyb jsou rozdílné a nelze je dle Hoška (2008) předvídat. Můžeme ale vycházet z předpokladu, že výdej energie savců je v zimním období asi dvacetinásobný při běžných činnostech. Při vyplašení neúměrně narůstá s během, čímž

zatěžuje jejich metabolismus a například pro srnčí zvěř mohou být následky fatální.

Nesmíme také opomíjet vliv odpadu přineseného lidmi do přirozeného prostředí Jeseníků a Beskyd. Z nárustem zájmu o skialpinismus se dá předpokládat nárůst odpadu v lokalitách, kde by k povolení došlo. Hošek (2008) např. Uvádí, že bylo zjištěno usmrcování některých druhů divoce žijících živočichů, plastovými vršky z PET lahví nebo sáčky, které se do trávicího traktu dostanou s příjmem potravy. Liddle (1997) zase uvádí opačný příklad, kdy společně s odpadky neúměrně vzrůstá populace zvířat živícími se odpadky, jelikož odpad narušuje jejich obvyklé potravní zvyky. Toto chování může mít fatální následky u šelem, jelikož i ty patří k těm co umí lidské odpadky využívat. Medvěd, který si opatří jídlo tímto způsobem nadále vyhledává kontak s lidmi, aby pokračoval v tomto způsobu vyhledávání potravy.

6.3.3 Faktory ostatní

Typický negativní faktor uvedl v rozhovoru Šulgan (CHKO Beskydy), když zmínil možné záchranné akce, kdy je vždy prioritou zájmu pochopitelně záchrana lidského života. K těmto akcím se však nasazuje velký počet lidí a strojů jako jsou vrtulníky, skútry a rolby. Efektivita zásahu musí být co největší, proto se mnohdy záchranná akce „předimenzuje“. Z hlediska systému první pomoci je vše v pořádku, z hlediska ochrany přírody nikoliv.

7 DISKUSE

Primárním důvodem napsání této bakalářské práce pro mě byla skutečnost jasně nespecifikovaných problémů, se kterými se skialpinismus potýká z hlediska ochrany přírody. Neexistuje jasně a objektivně zmapovaná problematika enviromentálních dopadů skialpinismu v prostředí jakým jsou moravské pohoří Jeseníky a Beskydy. Každá práce se zabývá pouze sjezdovým lyžováním na upravených sjezdových tratích, běžeckým lyžováním a případně snowboardem. Dále lze narazit na práce zabývající se turismem obecně. Skialpinismus je ale specifický sport, který nelze přirovnat k žádnému z výše uvedených sportů. Z hlediska provedení může připomínat sjezdové lyžování, které je ovšem z hlediska enviromentálního zcela neslučitelné. Pojem skialpinismus a jeho definice je tak v této práci nanejvýš důležitý.

Reálně povědomí o skialpinismu u orgánů ochrany přírody existuje, ale výklad a představy jsou hodně zkreslené. Stejně tak je zkreslený obraz o ochraně přírody na straně skialpinistů.

Rozhovory na CHKO mně mnohdy i zaskočily. Např. když *Osoba 2* uvedla, že hlavní problém spatřuje v nesystémových opatřeních. Rozhodnutí o vyjímce schvaluje vždy konkrétní osoba na základě doporučení odborných pracovníků. Zodpovědnost je ale na straně schvalující osoby. V případě narušení biodiverzity v oblasti je hnána k odpovědnosti osoba schvalující vyjímku. Zde narážíme na jeden z největších problémů. Aby se schvalující osoba vyhnula pracovním problémům z její funkce vycházející, nechá si na dotčenou lokalitu zpracovat místní průzkum. Tento průzkum musí zaplatit subjekt, který o vyjímku žádá. Na základě tohoto průzkumu bude rozhodnuto o udělení/neudělení vyjímky. V případě stavby lanovky, restaurace, hotelu, a jiné investiční akce v CHKO, která může refundovat vzniklé náklady z následného zisku to asi nebude problémem. Kdo ale zaplatí podobný průzkum při povolování vyjímky pro skialpinismus bez jasného investičního záměru? Teoreticky by to měla udělat organizace zastřešující tento sport v České republice, tj. ČHS (český horolezecký svaz) – komise tradičního skialpinismu. ČHS by pro tyto účely musela vyhradit mnohem více prostředků (v loňském roce 2013 to bylo 47000 Kč), jelikož podle rozhovorů je patrné, že místní průzkumy, které provádí soukromé firmy stojí v řádu statisíců. Samozřejmě zůstává v patrnosti možnost povolení kompetentní osobou na správě CHKO, ale jelikož zákon mu umožňuje zákaz a případné povolení může

způsobit problémy, udělá to?

Jako ideální varianta regulovaného povolení skialpinismu se jeví forma, kterou jsem osobně viděl v německém Garmisch-Partenkirchenu, kdy při budování skialpinistického areálu dochází ke spolupráci zimních středisek, výrobců skialpinistického, případně lavinového vybavení, horské služby a orgánů ochrany přírody.

Výstupová trasa je jasně definovaná a vede skialpinisticky zajímavými terény. Na správnost směru skialpinistu upozorňují tabule a skialpinistické značení. Trasy jsou zaneseny v mapách. Sjezd je poté veden v jasně definovaném koridoru opět tabulemi a místním značením. Nedochází tak k nekontrolovanému pohybu skialpinistů všude po oblasti.

Spolupráce s horskou službou a správou CHKO by byla v rozsahu monitoringu a vyhodnocování případných škod, lavinového nebezpečí, zásahu do vyhlášek, které by skialpinismus povolovaly např. V období hnízdění ptactva, apod. Zákazy by v terénu musely být jasně viditelné, stejně jako by na ně měla upozorňovat organizace sdružující skialpinisty (ČHS).

Provozovatelem skialpinistických tratí by byl ČHS, který by se staral o údržbu značení a celkový stav. Vstupovat zde by mohli pouze členové ČHS a ta by za své členy nesla odpovědnost. Forma vstupu / členství by vyplynula z jednání valné hromady. Bylo by vhodné své členy pravidelně školit a informovat o enviromentálních problémech a s tím spojenými riziky. Modelově se lze opřít například o povolení horolezectví v dotčených lokalitách.

Další možností je komerční využití, kdy by provozovatelem skialpinistických tratí byl příslušný skiareál, který by tak svou činnost mohl rozšířit o kurzy a půjčovnu, případně obchod s vybavením. Nevýhodou by byla blízkost skialpinistické trasy sjezdovce. Toto je velmi limitující a podobný zážitek nebude vyhledávat skialpinista s dlouhou zkušeností, ale spíše začátečník. Viz. areály Velké Karlovice, Bouřňák, apod.

8 ZÁVĚR

V této práci jsem popsal největší enviromentální rizika, které plynou z provozování skialpinismu v Beskydech a Jeseníkách.

Na začátku jsem definoval skialpinismus tak jak se provozuje v moravských pohořích nejčastěji. Dále jsem popsal konkrétní oblasti, kterých se má práce týká (CHKO Beskydy a CHKO Jeseníky) a vysvětlil pojmy ochrany přírody.

Díky sběru dat pomocí metody ohniskových skupin se mně podařilo získat reálně potřeby skialpinisty na Moravě a na jaké problémy při tomto sportu narážejí.

Z literatury jsem nastudoval problematiku ochrany přírody a popsal důvody, proč je skialpinismus v současné době zakázaný. Jednotlivé oblasti jsem přesně definoval z hlediska ochrany přírody i s předmětem ochrany, který je zanesený ve vyhláškách na příslušných CHKO.

Výzkum jsem rozšířil okrajově i o právní a ostatní faktory, které brání potencionálnímu povolení skialpinismu v moravských pohořích.

Práci lze využít jako odrazového můstku při jednáních s orgány ochrany přírody o udělení výjimek pro provozování skialpinismu v moravských pohořích. Z výsledků je patrné, že v některých oblastech s předmětem ochrany, např. smrkový les, by za teoretických předpokladů výjimka mohla být udělena.

Další práci bych zaměřil konkrétněji na danou lokalitu, jelikož má práce popisuje envirmetální dopady, ke kterým přistupuji jako k celku pro celou skupinu Jeseníků a Beskyd, ale je patrné, že dopady budou rozdílné např. v turisticky oblíbené lokalitě PR Praděd v Jeseníkách a naopak v turisticky méně navštěvované lokalitě PR Smrk v Beskydech.

9 SOUHRN

Tato práce se zabývá enviromentálními riziky při provozování skialpinismu v moravských pohořích. V práci bylo využito rozhovorů a dostupných materiálů na internetu a v knihovnách.

V první části jsem definoval pojmy skialpinismus, podmínky ochrany přírody, popsal jsem jednotlivé oblasti, kterými se tato práce zabývá.

Hlavní část práce se vztahuje k rozhovorům s orgány ochrany přírody a na základě sesbíraných dat popisuje možná rizika při provozování skialpinismu v Jeseníkách a Beskydech. Okrajově se dotýká i právních a ostatních problémů, které při regulovaném povolená skialpinismu nastávají.

V diskusi se věnuji nastínění možných variant vedoucím k regulovanému povolení skialpinismu.

Přiložené CD obsahuje rozhovory.

10 SUMMARY

This thesis is concerned with the environmental risks that could affect Moravian mountains through ski touring. This thesis works with dialogues and accessible materials on the internet as well as from libraries. In the first part there is a definition of ski touring, conditions of nature protection and I have also described particular parts with which this thesis is concerned. The main parts of this thesis are dialogues with nature protection authorities and a description of the possible risks caused by ski touring in both the Jeseníky and Beskydy mountain ranges. This thesis also deals in part with legal and other issues that are concerned with controlled ski touring. In the discussion part I deal with various possibilities that could lead to the controlled regulation of ski touring.

There are dialogues on the attached CD.

11 REFERENČNÍ SEZNAM

- Colonna M., Nicotra M a Moncalero M. (2013). *Materials, Designs and Standards Used in Ski-Boots for Alpine Skiing*. Bologna: University of Bologna
- Creswell, J.W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among! five traditions*. London: Sage.
- Frömel, K. (2002). *Kompendium psaní a publikování v kinantropologii*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Hammit, W. E. & Cole, D. N. (1987). *Wildland Recreation: Ecology and Management*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Hammit, W. E. & Cole, D. N. (1998). *Wildland recreation: Ecology and Management* (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Havel, J. a kolektiv (1997). *Lyžování*. Brno: MZLU.
- Hedbávná, T. (1983). *Lyže pro radost*. Praha: Mladá fronta.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzku: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hošek, J. (2008). *Vliv rekreačního využití na stav a vývoj biotopů ve vybraných VCHÚ (CHKO Beskydy, Krkonošský národní park, CHKO Jeseníky, Národní park a CHKO Šumava)*. Hořovice
- Kocková, J. (2011). *Srovnání vegetace sjezdových tratí s umělým a přírodním sněhem v CHKO Bílé Karpaty a v CHKO Beskydy*. České Budějovice: Jihočeská Univerzita
- Liddle, M. (1997). *Recreation ecology. The ecological impact of outdoor recreation and ecotourism*. London: Chapman et Hall.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada
- Pala, J. & Filová, I. (2010). *Hory a sníh*. Praha: Epoque.
- Šebek, L. & Hoffmannová, J. (2010). *Metoda focus group a možnosti jejího využití v kinantropologickém výzkumu*. Olomouc: Tělesná kultura 33(2), 30–49
- Štofán, B. (2008). *Dějiny lyžovania, skialpinismus*. Tatranská Lomnica: I&B.
- Van der Zande, A. N. & Van der Vos, P. (1984). *Impact of a semi-experimental increase in*

recreation intensity on the densities of birds in groves and hedges on a lake shore in The Netherlands. Biol. Conserv., 30: 237-259

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Internetové zdroje

Lyžování na Lysé hoře. Retrieved 9. 12. 2013 from the World Wide Web:

<http://www.lysahora.cz/tema/tema.phtml?id=7244>

Chráněná krajinná oblast Beskydy. Retrieved 1. 5. 2014 from the World Wide Web:

<http://nature.hyperlink.cz/Beskydy>

NPR Praděd. Retrieved 1. 5. 2014 from the World Wide Web:

<http://jeseniky.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/Maloplosna-chranena-uzemi/npr-praded>

Charakteristika oblasti Jeseníky. Retrieved 1. 5. 2014 from the World Wide Web:

<http://jeseniky.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti>

Lesy kácení kvůli ochraně přírody kleč z jesenických vrcholů Šerák a Keprník (2014).

Retrieved 3. 6. 2014 from the World Wide Web:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/274182-lesy-kaceji-kvuli-ochrane-prirody-klec-z-jesenickych-vrcholu-serak-a-keprnik>

Velká kotlina. Retrieved 1. 5. 2014 from the World Wide Web:

<http://www.jeseniky.net/velka-kotlina>